

ra halinde düzenlenmiş, dikdörtgen açıklıklı olan alttakiler kesme küfekiden sövelerle çerçevelenmiş, demir parmaklıklar ve tuğladan sivri hafifletme kemerleriyle donatılmış, tepe pencereleri ise yuvarlak kemerli ve alçı revzenli olarak tasarlanmıştır. Osmanlı mimarisine tamamen barok üslûbun hâkim olduğu I. Abdülhamid dönemine ait bu yapının cephelerinde klasik üslûbun âdeta simgelerinden biri olan sivri kemerin kullanılması dikkati çekmektedir. Cümle kapısından girilince solda arsanın batı yönündeki çevre duvarına bitişik şekilde yer alan, malzemesi ve mimari ayrıntıları ile esas kütüphane binasının özelliklerini tekrar eden tek katlı kâgir binanın bir meşruta olduğu anlaşılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mecmûa-i Cevâmî, I, 98-99, nr. 151; Bandırnalızâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 9; 1329 *Senesi İstanbul Beldesi İhsâiyât Mecmûası*, İstanbul 1330, s. 19; Zâkir Sükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Taysî), s. 16; Muzaffer Gökman, *Murat Molla: Hayatı, Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul 1943, s. 7 vd.; Semavi Eyice, *İstanbul, petit guide à travers les monuments, byzantins et turcs*, İstanbul 1955, s. 63; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1987, I, 107; G. Goodwin, *A History of Ottoman Architecture*, New York 1987, s. 396; Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 110; *Fâtih Camileri ve Diğer Târihi Eserler* (haz. Fatih Müftülüğü), İstanbul 1991, s. 257-258, 288; M. Baha Tanman, "Osmanlı Dönemi Eserleri", *Fotoğraflarla Fatih Anıtları*, İstanbul, ts. (Fatih Belediyesi), s. 115; a.m.f., "Murad Molla Tekkesi", *DBİst.A, V*, 516-518; Hatice Ayınur, "Sâliha Sultan'ın Düğün Töreni ve Şenlikler", *TT*, XI/61 (1989), s. 36-37.

M. BAHA TANMAN

MURAD MOLLA KÜTÜPHANESİ

Murad Molla'nın
İstanbul Çarşamba semtinde
kurduğu kütüphane.

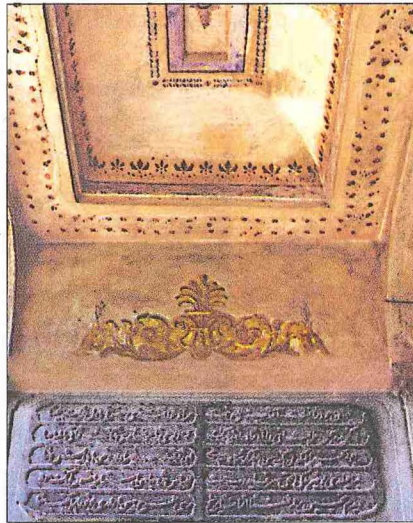
1189 (1775) yılında Murad Molla lakabıyla anılan Rumeli Kazaskeri Damadzâde Mehmed Murad Efendi tarafından yaptırılmıştır. Koleksiyonun temelini, Murad Molla'nın daha önce aynı semtte inşa ettirdiği Nakşibendî tekkesinde oluşturduğu küçük kütüphane teşkil etmiş, ardından kurucusunun dedesi Ebü'l-Hayr Damadzâde Ahmed Efendi, babası Şeyhülislâm Feyzullah Efendi ile yine aynı aileden Minkârîzâde Abdullah Efendi'nin kitaplarıyla geliştirmiştir. Ancak vakfiyesi bulunmadığından kütüphanenin kuruluşunda mevcut olan kitap sayısını tesbit etmek mümkün değildir. 1893 yılına ait sayıma göre kitap mevcudu 1836 idi. Kütüphane Mehmed Murad, Mehmed Ârif ve Gelibolulu Tâhir Efendi'nin koleksiyonlarının bu

raya vakfedilmesiyle daha da zenginleşmiştir. Bazı vakıf kütüphanelerindeki küçük koleksiyonların 1910 yılında binaları yenilenen kütüphanelere nakli sırasında Çarşamba'daki Esad Efendi (BA, MF. KTV, Dosya nr. 6, Evrak nr. 20) ve Eski Ali Paşa civarındaki Sâliha Hatun kütüphaneleri de buraya nakledilmiştir (BA, MF. KTV, Dosya nr. 6, Evrak nr. 51).

Kütüphane Cumhuriyet'in ilk yıllarında Hamidiye Kütüphanesiyle Düğümlü Baba, İzmirli Mustafa Efendi, Mahmud Paşa, Mehmed Ağa, Rüstern Paşa, Servili, Sâliha Hatun, Şeyh Mehmed Murad ve Yûsuf Ağa gibi bazı medrese ve tekke kütüphanelerindeki koleksiyonların bir süre muhafazası için kullanıldığında kitap sayısı 10.825'e ulaşmıştır (Gökman, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 24). Ancak 1949-1954 yıllarında Mehmed Murad, Mehmed Ârif ve Gelibolulu Tâhir Efendi'nin kitaplarıyla bu koleksiyonlar Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledilmiş (Dener, s. 32), burada sadece Murad Molla'nın esas koleksiyonu bırakılmıştır. Günümüzde bu koleksiyondaki yazma kitapların sayısı 1856'dır. 1999 yılındaki depremde kütüphane binası hasar gördüğünden bu koleksiyon da Süleymaniye Kütüphanesi'ne götürülmüştür.

Murad Molla Kütüphanesi'nin işleyişi ve personel düzeni hakkında fazla bilgi yoktur. Zilkade 1194'teki (Kasım 1780) bir vakıf kaydından bu tarihte kütüphane mütevellisinin Murad Molla'nın oğlu Mehmed

Murad Molla Kütüphanesi'nin inşa kitabesiyle revak tonozundaki kalem işi süsleme

Ârif Molla Efendi olduğu ve kütüphanede beş hâfiz-kütübün görevli bulunduğu anlaşılmaktadır (VGMA, Dolap, nr. 1628). Murad Molla Kütüphanesi'nin "devr-i Hamîdî" katalogları arasında basılmış bir katalogu ile (*Defter-i Kütübhâne-i Dâmadzâde Kazasker Mehmed Murad*, Dersââdet 1311) yazma katalogu (VGMA, Dolap, nr. 1628) mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

Muzaffer Gökman, *İstanbul Kütüphaneleri*, İstanbul 1938, s. 24; a.m.f., *Murat Molla: Hayatı, Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul 1943, s. 12; Halit Dener, *Süleymaniye Umumi Kütüphanesi*, İstanbul 1957, s. 32; Neriman Malkoç Öztürkmen, *İstanbul ve Ankara Kütüphaneleri*, Ankara 1957, s. 20-22; Günay Kut - Nimet Bayraktar, *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, Ankara 1984, s. 174-177; Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 110, 209, 273; Mehmed Serhan Taysî, "Fâtih İlçesi Kütüphaneleri", *Fâtih Camileri ve Diğer Târihi Eserler* (haz. Fatih Müftülüğü), İstanbul 1991, s. 257-258; M. Baha Tanman, "Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi", *DBİst.A, V*, 516-518.

İSMAİL E. ERÜNSAL

MURAD NAKŞİBENDİ

(مراد نقشبندی)

(1788-1848)

Nakşibendî şeyhi, mesnevîhan.

Asıl adı Mehmed Murad'dır. 23 Muharrem 1203'te (24 Ekim 1788) İstanbul'un Çarşamba semtinde doğdu. Aynı semtteki Murad Molla Tekkesi şeyhi Ahıskalı Abdülhalim Efendi'nin oğludur. Tekke ve kütüphaneden oluşan Murad Molla Külliyesi'nin bânisi Rumeli Kazaskeri Damadzâde Mehmed Murad Molla ile aynı ismi taşıması onunla karıştırılmasına sebep olmuştur. Hayatı hakkındaki bilgiler, geniş ölçüde *Mâ Hazar* adlı eserinin sonunda yer alan hal tercümesiyle *Vekâyi'nâme* adlı eserine dayanmaktadır.

Çarşamba'da Mehmed Himmet Efendi'nin mektebinde öğrenim hayatına başladığını, on yaşında hıfzını tamamladıktan sonra iki yıl Gebzeli Ahmed Efendi'nin mektebine devam ettiğini söyleyen Murad Nakşibendî on sekiz yaşına kadar çeşitli hocalardan özel dersler alarak kendini yetiştirdi. Daha sonra Hoca Neşet Efendi'nin talebelerinden Hoca Mehmed Efendi'nin derslerine devam etti. Nakşibendî şeyhi Abdullah Kâşgarî'nin halifesi Sâlih Afif Efendi'den Fars edebiyatının bazı klasiklerini, yine Hoca Neşet'in talebelerinden Süleyman Vahyî Efendi'den Şevket-i Buhârî divanını ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Meşnevî*'sini okudu. Kethüdâzâde Ârif